

Senátní návrh

ZÁKON

ze dne2012,

kterým se mění zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění zákona č. 167/2012 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění zákona č. 167/2012 Sb., se mění takto:

1. V § 28 odst. 4 se číslo „5“ nahrazuje číslem „2“.
2. V § 34 odst. 3 se slova „a pacient musí svůj souhlas podle odstavce 1 potvrdit“ nahrazují slovy „ , jestliže si ji pacient vyžádá“.
3. V § 35 odstavec 1 zní:

„(1) Nezletilému pacientovi, který není s ohledem na svůj věk a stupeň rozumové vyspělosti způsobilý vyjádřit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, a pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům se zdravotní služby poskytují se souhlasem jeho zákonného zástupce nebo soudem ustanoveného opatrovníka. Náзор nezletilého bude zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti. Je-li potřebné provést neodkladný zdravotní výkon nutný k záchraně života nebo zdraví nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům a zákonný zástupce nebo opatrovník odpírá vyjádřit souhlas, je poskytovatel oprávněn rozhodnout o poskytnutí neodkladné zdravotní péče. Nejde-li o neodkladný zdravotní výkon, ale o zdravotní péči, kterou je třeba poskytnout v zájmu ochrany zdraví nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům a zákonný zástupce nebo opatrovník s ní odmítá vyjádřit souhlas, je poskytovatel povinen do tří pracovních dnů oznámit tuto skutečnost soudu za účelem ustanovení opatrovníka. Stejně se postupuje, pokud zákonný zástupce nebo opatrovník se zdravotní péčí souhlasí a nezletilý, který je starší patnácti let, nebo pacient zbavený způsobilosti k právním úkonům potřebnou zdravotní péči odmítá. Zákonný zástupce nebo opatrovník může již vyjádřený souhlas s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi nebo pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům odvolat pouze tehdy, je-li to v zájmu tohoto pacienta, jinak je toto odvolání neplatné.“

4. V § 35 se odstavce 2 až 4 zrušují.

Dosavadní odstavec 5 se označuje jako odstavec 2.

5. V § 39 odst. 1 se písmeno a) zrušuje.

Dosavadní písmena b) až g) se označují jako písmena a) až f).

6. V § 39 odst. 1 písm. f) se slova „a) až f)“ nahrazují slovy „a) až e)“.

7. V § 39 odst. 3 písm. b) se slova „b), c), d) nebo e)“ nahrazují slovy „a), b), c) nebo d)“.

8. V § 40 se doplňuje odstavec 3, který zní:

„(3) Dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem se soudu neoznamuje

a) vyslovil-li s ním pacient předem nebo dodatečně ve lhůtě do 24 hodin prokazatelným způsobem souhlas, nebo

b) došlo-li k němu na dobu kratší než 8 hodin

1. z terapeutických důvodů nebo

2. pro zajištění bezpečnosti pacienta.“

9. V § 65 odst. 2 se na konci písmene n) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno o), které zní:

„o) pověření členové komor v rámci plnění svých povinností stanovených jiným právním předpisem.“

10. V § 65 odst. 2 větě poslední a v § 66 odst. 5 se slova „b) až n)“ nahrazují slovy „b) až o)“.

Čl. II

Přechodné ustanovení

Řízení zahájená podle § 35 odst. 3 písm. a) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění platném do účinnosti tohoto zákona, se dnem účinnosti tohoto zákona zastavují.

Čl. III
Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu a vysvětlení nezbytnosti navrhovaného zákona

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) vstoupil v účinnost dnem 1. dubna 2012. Již za krátkou dobu jeho účinnosti se však v praxi projeví problémy, které úprava obsažená v tomto zákoně přinesla pro pacienty i pro zdravotnické pracovníky. Jde o následující oblasti:

- 1) vyjadřování souhlasu zákonných zástupců s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi či pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům;
- 2) opakované poskytování informace o zdravotním stavu i bez žádosti pacienta a vyžadování jeho informovaného souhlasu u plánované péče;
- 3) zařazení úchopu mezi omezovací prostředky;
- 4) oznamování soudu, že pacient, který byl hospitalizován na základě jeho souhlasu, byl v průběhu léčení omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem;
- 5) absence oprávnění pověřených členů profesních komor nahlížet do zdravotnické dokumentace.

Platná zákonná úprava je následující:

- **vyjadřování souhlasu zákonných zástupců s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi či pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům**

Ustanovení § 35 zákona o zdravotních službách stanoví, že nezletilému pacientovi a pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům se zdravotní služby poskytují se souhlasem jeho zákonného zástupce, s výjimkou případů, kdy lze zdravotní služby poskytovat bez souhlasu. Vždy je však třeba zjistit názor nezletilého pacienta, který je s ohledem na svůj věk schopen vnímat situaci a vyjadřovat se, jakož i názor pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům. Vyjádří-li takový pacient svůj názor, zaznamená se do zdravotnické dokumentace; do zdravotnické dokumentace se rovněž zaznamená důvod, pro který nemohl být názor pacienta zjištěn.

Jde-li o nezletilého pacienta, jehož zákonnými zástupci jsou rodiče, vyžaduje se buď
1. souhlas obou rodičů, a to k poskytnutí zdravotních služeb, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav pacienta nebo kvalitu jeho života, nebo
2. souhlas alespoň jednoho z rodičů, a to k poskytnutí zdravotních služeb, které nejsou takovými „nebezpečnými“ zdravotními službami, nebo jde-li o pacienta, který má 15 let věku.

Pacientu, který dovršil 15 let věku, lze zdravotní služby poskytované registrujícím poskytovatelem zdravotních služeb poskytovat bez zjišťování souhlasu zákonného zástupce, pokud zákonný zástupce s takovým postupem vyjádří písemný souhlas, který může podmínit následným informováním o poskytnutých zdravotních službách; písemný souhlas zákonného zástupce je součástí zdravotnické dokumentace vedené o nezletilém pacientovi.

Poskytovatel zdravotních služeb musí za účelem ustanovení opatrovníka oznámit soudu do 24 hodin, že nelze získat k poskytnutí zdravotních služeb souhlas obou rodičů (v případech, kdy je to nezbytné, nebo že názor nezletilého (nesvéprávného) pacienta na poskytnutí zdravotních služeb, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit jeho

další zdravotní stav nebo kvalitu života a které nelze poskytnout bez souhlasu, je v rozporu s názorem jeho zákonného zástupce.

Jde-li o zdravotní služby, které lze poskytovat bez souhlasu a jsou-li nezbytné k záchraně života nebo zdraví nezletilého (nesvéprávného) pacienta a odpírají-li rodiče nebo jeden z nich či jiný zákonný zástupce souhlas, rozhodne o poskytnutí zdravotních služeb ošetřující lékař či jiný zdravotnický pracovník, určený poskytovatelem zdravotních služeb.

Zejména uvedená ustanovení o nutnosti souhlasu obou zákonných zástupců (většinou rodičů) s poskytnutím zdravotní služby nezletilému jsou v praxi obtížně uplatnitelná. Tak, jak je současné ustanovení § 35 zákona o zdravotních službách formulováno, je velkou byrokratickou zátěží pro lékaře a poskytovatele zdravotních služeb. Z pohledu nezletilého pacienta není rozhodně zlepšením jeho právního postavení, naopak požadavek na souhlas obou rodičů u závažnějších zdravotních výkonů i pro něj komplikuje přístup ke zdravotní péči, a to bez ohledu na konkrétní rodinnou situaci. V důsledcích může být pro nezletilé pacienty i poškozující v okamžiku, kdy bude potřebný - nikoli však v daném okamžiku neodkladný - lékařský zákrok odkládán pro neshody rodičů či nemožnost souhlas druhého rodiče získat. Lékaři navíc nemají podle tohoto ustanovení povinnost zkoumat pravost podpisů, resp. souhlas nemusí být opatřen ověřeným podpisem. Problémy mohou nastat i v případě dětských rekreací, kdy dítě v případě zdravotních potíží doprovází k lékaři pedagog a rodiče vzhledem k vlastním dovoleným mohou být i týdny nedostupní.

Pokud by nebylo toto ustanovení změněno, bylo by i beztak ustanovením pouze formálním, šikanujícím jak rodiny, tak zdravotníky. Ve svém důsledku je jen normou, kterou není možno naplnit v praxi, přičemž jejím adresátům nezbyvá nic jiného, než její obcházení. Podobná ustanovení fakticky podryvají autoritu práva jako takového.

➤ **opakované podávání informací o zdravotním stavu a opakované vyžadování souhlasu pacienta s poskytnutím zdravotních služeb u plánované péče**

Ustanovení § 34 odst. 3 zákona o zdravotních službách stanoví, že pokud u plánované péče po podání informace o zdravotním stavu uplynula doba delší než 30 dnů, musí být tato informace podána opakovaně a pacient musí potvrdit svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb.

Jde opět o prakticky jen velmi obtížně aplikovatelné ustanovení. Poskytovatelé zdravotních služeb nemají kapacity na to, aby neustále hlídali plynoucí lhůty. S pacientem je vždy pochopitelně komunikováno, což vyplývá ze souvisejících ustanovení zákona o zdravotních službách i z dalších právních předpisů, ale opakovaně po 30 dnech sdělovat pacientovi stále znovu již sdělené informace, aniž o to žádá, a toto sdělení dokumentovat (kdyby nebylo dokumentováno, bylo by splnění povinnosti neprokazatelné!), je povinností zbytečnou a pouze zvyšující administrativní zátěž. Stanovení povinnosti poskytovatele zdravotních služeb informovat pacienta po 30 dnech o jeho aktuálním zdravotním stavu současně nerespektuje i právo dlouhodobě léčeného pacienta nebýt o svém aktuálním zdravotním stavu informován, pokud si to sám nepřeje.

➤ **zařazení úchopu mezi omezovací prostředky**

Podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách lze použít k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb úchop pacienta

zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem zdravotních služeb.

Za úchop je nutno považovat i podepření pacienta, jež je nezbytné u člověka, který má problém s hybností, nebo u malých dětí, které je potřeba zklidnit. Uchopení nelze považovat za donucovací prostředek. Je nesmyslné hlásit soudu situaci, kdy pacient je např. z důvodů zajištění jeho bezpečnosti (padá z lůžka, vytrhává si infuzi apod.) zajištěn ochrannými pásky. Formulace zákona také nezohledňuje situaci, kdy pacient s úchopem nebo jiným zajištěním prokazatelně souhlasí vzhledem k jeho obavám ze zákroku či z jiného důvodu. Omezení ve volném pohybu z terapeutických důvodů na nezbytnou přechodnou dobu, kratší než 24 hodin, třeba i se souhlasem pacienta, je zcela zbytečné hlásit soudu a jeho důsledkem v praxi může být leda zbytečné administrativní zatěžování poskytovatelů zdravotních služeb i soudů.

- **oznamování soudu, že pacient, který byl hospitalizován na základě jeho souhlasu, byl v průběhu léčení omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem**

Podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách musí poskytovatel zdravotních služeb oznámit soudu do 24 hodin každé dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem až v průběhu léčení.

- **absence oprávnění pověřených členů profesních komor nahlížet do zdravotnické dokumentace**

Ustanovení § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách obsahuje výčet osob, které jsou oprávněny v nezbytném rozsahu nahlížet do zdravotnické dokumentace pacienta bez jeho souhlasu, jestliže je to v zájmu pacienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající ze zákona o zdravotních službách nebo jiných právních předpisů. Mezi těmito osobami však nejsou uvedeni pověřeni členové České lékařské komory, České stomatologické komory a České lékárnické komory.

Profesní komory jsou velmi důležitým subjektem profesní samosprávy a profesního dohledu, jehož úkolem je mimo jiné dohlížet na dodržování a utváření profesní etiky i poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni. Rozhodnutí o oprávněnosti případných stížností není ve většině případů možné bez posouzení zdravotnické dokumentace. Je v zájmu pacientů samotných i patientských organizací, aby profesní komory, jako odborní garanti, mohly nahlédnout do zdravotnické dokumentace a odborně posoudit případné napadené postupy a na základě toho přijímat či navrhnout potřebná zobecnění a postupy k obecné nápravě.

Hlavní principy navrhované právní úpravy

Z shora uvedených důvodů se navrhuje:

- 1) Nově formulovat podmínky poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi a osobě zbavené způsobilosti k právním úkonům. Souhlas zákonného zástupce či soudem ustanoveného opatrovníka se bude vyžadovat k poskytování zdravotních služeb jen v případě toho nezletilého pacienta, který není s ohledem na svůj věk a stupeň rozumové vyspělosti způsobilý vyjádřit vlastní souhlas s poskytnutím zdravotních služeb. Názor nezletilého bude zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem

a stupněm vypětosti. Bude-li potřebné provést neodkladný zdravotní výkon nutný k záchraně života nebo zdraví nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům a zákonný zástupce nebo opatrovník odepře vyjádřit souhlas, bude poskytovatel zdravotních služeb oprávněn rozhodnout o poskytnutí neodkladné zdravotní péče. Nepůjde-li o neodkladný zdravotní výkon, ale o zdravotní péči, kterou je třeba poskytnout v zájmu ochrany zdraví nezletilého pacienta nebo pacienta zbaveného způsobilosti k právním úkonům a zákonný zástupce nebo opatrovník s ní odmítne vyjádřit souhlas, bude poskytovatel zdravotních služeb povinen do tří pracovních dnů oznámit tuto skutečnost soudu za účelem ustanovení opatrovníka. Stejně se bude postupovat, pokud zákonný zástupce či opatrovník se zdravotní péčí souhlasí a nezletilý, který je starší patnácti let, nebo pacient zbavený způsobilosti k právním úkonům potřebnou zdravotní péči odmítá. Zákonný zástupce či opatrovník bude moci již vyjádřený souhlas se zdravotní péčí nezletilému pacientovi nebo pacientovi zbavenému způsobilosti k právním úkonům odvolat jen tehdy, bude-li to v zájmu tohoto pacienta, jinak bude toto odvolání neplatné.

- 2) Omezit povinnost v případě plánované péče opakovaně podávat informaci o zdravotním stavu po uplynutí doby delší než 30 dnů pouze na případy, kdy pacient o tuto informaci žádá; současně se navrhuje zrušit povinnost pacienta v takové situaci potvrzovat svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, neboť pacient může svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb kdykoli odvolat (§ 34 odst. 5 zákona o zdravotních službách).
- 3) Vyřadit úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem zdravotních služeb z výčtu omezovacích prostředků, které lze použít k omezení volného pohybu pacienta při poskytování zdravotních služeb, tzn. že úchop nebude považován za omezovací prostředek.
- 4) Stanovit, že dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem se soudu neoznamuje, pokud s ním pacient předem nebo dodatečně ve lhůtě do 24 hodin vyslovil prokazatelným způsobem souhlas, nebo pokud k němu došlo na dobu kratší než 8 hodin z terapeutických důvodů nebo pro zajištění bezpečnosti pacienta.
- 5) Doplnit výčet osob, které jsou oprávněny v nezbytném rozsahu nahlížet bez souhlasu pacienta do jeho zdravotnické dokumentace, o pověřené členy profesních komor, v rámci plnění svých povinností stanovených zákonem č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, v platném znění.

Soulad navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem a s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky, jimiž je Česká republika vázána, a s právem Evropské unie

Předložený návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Slouží k naplnění práva každého na ochranu zdraví, zakotveného v čl. 31 Listiny základních práv a svobod.

Návrh zákona neodporuje závazkům České republiky vyplývajícím z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Je v souladu zejména s čl. 6 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s.),

který vymezuje podmínky ochrany osob neschopných dát souhlas k zákroku. Návrh zákona neodporuje ani právu Evropské unie.

Hospodářský a finanční dopad na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí, dále sociální dopady a dopady ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Návrh zákona nevyžaduje žádné výdaje státního rozpočtu. Návrh nemá dopady ani na rozpočty krajů a obcí. Návrh nemá dopady na podnikatelské prostředí České republiky. Návrh nemá nespravedlivé sociální dopady ani neznevýhodňuje muže ani ženy.

Návrh na schválení návrhu zákona Poslaneckou sněmovnou již v prvním čtení

Senát navrhuje, aby **Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s návrhem zákona** postupem podle § 90 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny **již v prvním čtení**. Důvodem tohoto návrhu jsou závažné nedostatky platné právní úpravy, které každodenně vyvolávají problémy při poskytování zdravotní péče mnoha pacientům, zejména nezletilým.

Zvláštní část

K čl. I

K bodu 1

Jde o legislativně technické ustanovení související s bodem 4 (přečíslování odstavců).

K bodu 2

V § 34 se upravuje odstavec 3, který dosud stanoví, že pokud u plánované péče po podání informace o zdravotním stavu uplynula doba delší než 30 dnů, musí být tato informace podána opakovaně a pacient musí svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb potvrdit.

Navrhuje se, aby byl poskytovatel zdravotních služeb povinen pacientovi podat v tomto případě informaci jen na jeho žádost. Vedle odstranění administrativní zátěže poskytovatelů zdravotních služeb se tím současně respektuje i právo dlouhodobě léčeného pacienta nebýt o svém aktuálním zdravotním stavu informován, pokud si to sám nepřeje.

Současně se pro tento případ také navrhuje zrušit povinnost pacienta potvrdit svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb – pacient totiž může svůj souhlas s poskytnutím zdravotních služeb kdykoli odvolat (§ 34 odst. 5).

K bodu 3

V ustanovení § 35 odst. 1 se nově formulují podmínky poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi a osobě zbavené způsobilosti k právním úkonům.

K bodu 4

V souvislosti s novou úpravou podmínek poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi a osobě zbavené způsobilosti k právním úkonům v § 35 odst. 1 (viz bod 3) se z ustanovení § 35 vypouštějí dosavadní odstavce 2 až 4.

K bodu 5

Z výčtu omezovacích prostředků se vyřazuje úchop pacienta zdravotnickými pracovníky nebo jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem zdravotních služeb.

K bodu 6

Jde o legislativně technické ustanovení související s bodem 5 (přeznačení písmen).

K bodu 7

Jde o legislativně technické ustanovení související s bodem 5 (přeznačení písmen).

K bodu 8

Stanoví se, že dodatečné omezení pacienta, který byl hospitalizován na základě souhlasu, ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem se soudu neoznamuje, pokud s ním pacient předem nebo dodatečně ve lhůtě do 24 hodin vyslovil prokazatelným způsobem souhlas, nebo pokud k němu došlo na dobu kratší než 8 hodin z terapeutických důvodů nebo pro zajištění bezpečnosti pacienta.

K bodu 9

Doplňuje se výčet osob, které jsou oprávněny v nezbytném rozsahu nahlížet bez souhlasu pacienta do jeho zdravotnické dokumentace o pověřené členy profesních komor.

K bodu 10

Pověření členové profesních komor si budou moci pořizovat výpisy nebo kopie zdravotnické dokumentace jen v rozsahu nezbytném pro splnění účelu nahlížení a budou povinni před nahlédnutím do zdravotnické dokumentace prokázat svou totožnost průkazem totožnosti či jiným dokladem obsahujícím fotografii a příslušnost ke správnímu orgánu nebo instituci nebo předložit písemné pověření.

K čl. II

Přechodné ustanovení stanoví, že řízení o ustanovení opatrovníka zahájená na základě oznámení poskytovatele zdravotních služeb soudu, že nelze získat k poskytnutí zdravotních služeb, které mohou podstatným způsobem negativně ovlivnit další zdravotní stav pacienta nebo kvalitu jeho života, souhlas obou rodičů, se dnem účinnosti navrhovaného zákona zastavují.

K čl. III

Vzhledem k naléhavému obecnému zájmu na změně nevyhovujících ustanovení zákona o zdravotních službách se navrhuje, aby předložený zákon nabyl účinnosti dnem jeho vyhlášení. V případě navržených opatření by i minimální legisvakance byla na překážku odstranění závažných nedostatků platné právní úpravy.

V Praze dne 14. června 2012

Milan Štěch, v. r.
předseda Senátu